



СВЕТИ ПРЕПОДОБНИ ПАИСИЙ ХИЛЕНДАРСКИ

† около 1773 година
Чества се на 19 юни

Богоозарен монах, съвършен постник, будител и пламенен родолюбец, преподобни Паисий е канонизиран от БПЦ през миналия век на 26 юни, 1962 г. Изваждайки наяве фактите от забравената държавна и църковна история на българския народ, той събужда националното ни самосъзнание и се явява ярка фигура на българското възраждане – първопроходник сред плеядата църковни дейци, борили се и извоювали, макар и на висока цена, църковната ни независимост.

Свети Паисий е роден в Банско през 1722 г. Семейството му се слави с благочестие и безукорен християнски живот. По-големият му брат Лаврентий е игумен на Хилендарския манастир в Атон. Другият му брат Вълчо е искрено вярващ поклонник, посетил Светите земи и обдарил щедро църкви и манастири. Негово дарителство е параклисът „Свети Йоан Рилски“ в Хилендарския манастир (1757 г.), с негови средства е обновена Зографската света обител на Атон (1758 г.) и е съзграден там Богородичен храм (1764 г.).(1)

Боголюбивият Паисий, закърмен в християнски добродетели, отрано възжелава монашеския живот и постъпва послушник в Рилската света обител, където се усъвършенства духовно при опитни старци.

Едва на 23 годишна възраст, вече в Хилендарския манастир, младият Паисий приема монашеско пострижение и името Паисий, с което е известен. Неговото монашеско задължение е да бъде таксидиот – пратеник на Хилендарската обител, който пътувайки събира парични помощи за манастира. Свети Паисий има възможност да усети в пълнота духа на своята епоха – време, когато византийският духовен разцвет отдавна е отминал, православните са наричани „румилет“ и са под егидата на Цариградската патриаршия. А елинофилетизма вече е дал първи плодове – надменното и грубо отношение на гръкоговорящите към своите братя православни. Вярващите не са вече онази наднационална общност, каквато бяха в исихастката епоха (14 век) в навечерието на своето поробване. Българите са обиждани и нямат история и държавност, обвинявани са в неграмотност и невежество, в непричастност към корените на европейската цивилизация – елинската античност и византинизма. Огорчен от това изопачаване на истината и стъписан от факта, че сънародниците българи масово се гърчечат, забравят род и език и приемат „мегали“ идеята на гърците за своя, свети Паисий издирва източници и документи в библиотеките на светогорските манастири и в Сремски Карловци,



където е изпратен, и съставя своята „История славянобългарская“, която е емблематична за всеки българин. Пролетта на книжовното обновление настъпило с дошлия на Атон украински подвижник и преводач, великия му съименник свети Паисий Величковски, радателят за точните преводи на светоотеческите съчинения, който в Нямц (Молдова) успява да създаде голям книжовен център, несъмнено повлиява на Паисий в стремежа му за изследване и книжовно дело. А примерът на немалко атонски новомъченици от тогавашните обители е укрепявал духовно преподобния за нелекия подвиг в името на християнския идеал на правда и истинност. Ето какво пише хилендарският будител в предисловието на своята „История славянобългарская“:

„За вас е потребно и полезно да знаете известното за делата на вашите бащи, както знаят всички други племена и народи своя род и език, имат история и всеки грамотен от тях знае, разказва и се гордее със своя род и език...“ (2)

И добавя: *„Аз прочетох много и премного книги и много време търсих прилежно... При все че се намира в много книги по малко и накратко писано за българите, но не може всеки човек да има тия книги, да ги чете и да ги помни, затова разсъдих и събрах всичко в едно.“ (3)*

И на сътвореното с молитва, с любов към истината, с любов към българщината дело, Бог не отсъжда забравя. Хилендарският таксидиот свети Паисий обикаля българските земи и мнозина, докоснати от истината и улеснени от разбираемия език на „историйцата“, я преписват и разпространяват. В Рилската обител я преписва монах Никифор, в гр. Самоков – свещеник Алексей Велкович Попович, в Котел – свещеник Стойко Владиславов, впоследствие епископ Софроний Врачански, даскал Николае и мнозина други.

И знанието за родната святост, за великата ни държавност поклъва в сърцата на всички, които са причастни на истината. Изнурен от многото си трудове, с болен стомах от постоянните пости и тежко главоболие от напрегнатия труд, за които бегло споменава, свети Паисий се представя в Господа неизвестно къде и кога. Епископ Партений привежда следното съобщение в кондиката на Хилендарската обител с дата 3 юли, 1798 г.: „Йеромонах Паисий поклонник, старец Хилендарски, умря в Самоков и вече не се завърна в Света Гора, и го положиха в гроба на отец Никола йерея, и всички казаха три пъти: „Бог да го прости!“

Не се знае обаче дали това сведение се отнася именно за Паисий будителя, автора на „История славянобългарская“.

Бог да ни просвети и вразуми по молитвите на свети Паисий Хилендарски! Амин!

По Божия милост и други след него тръгват по пътя на създаването на тъй нужната родна историография – българинът йеромонах Спиридон пише през 1792 г. втората след Паисий „История вкратце за българския народ славянски“.

Източници:

1. Епископ Партений Левкийски, Житие на преподобния Паисий Хилендарски, в „Жития на светиите“, м. Юни, „Свети мъченик Георги Зограф“, 2006 г., с. 520
2. Паисий Хилендарски, „Славянобългарска история“, С., 1984 г., с. 37-38
3. пак там, с. 40



2022 г.